
ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

УДК 330.341.1+332.012.2

Юлія Вікторівна БУЙ

асистент,
кафедра економіки підприємства,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
E-mail: julia03091980gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙ В СУСПІЛЬНИХ СИСТЕМАХ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЕРЕДУМОВ ЇХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Буй, Ю. В. Особливості класифікації соціальних інновацій в суспільних системах у контексті забезпечення передумов їх сталого розвитку [Текст] / Юлія Вікторівна Буй // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярошук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2018. – Том 28. – № 1. – С. 210-215. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Вступ. Досліджено особливості класифікації соціальних нововведень та соціальних інновацій, що дозволяє ідентифікувати їх серед усієї сукупності нововведень у соціальній сфері суспільних систем. Підхід ґрунтується на диференціації між основними ознаками, що є характерними для такого виду інновацій.

Мета. Визначити особливості класифікації соціальних інновацій з позиції сталого розвитку соціально-економічних систем різного рівня.

Результати. Охарактеризовано основні особливості класифікації соціальних інновацій в контексті сталого розвитку. Запропоновано поділ соціальних інновацій на «детерміновані» та «чисті» із урахуванням базових особливостей розвитку соціально-економічних систем. Встановлено, що детерміновані соціальні інновації стосовно до інноваційно орієнтованих соціально-економічних систем виникають як позитивні екстерналії в результаті впровадження техніко-технологічних, економічних, екологічних і інших інновацій, при цьому «чисті» соціальні інновації генеруються винятково для суспільного розвитку.

Ключові слова: соціальна інновація; соціальне нововведення; соціальна новинка; сталий розвиток; збалансований розвиток; соціально-економічна система.

Yuliia Viktorivna BUI

Assistant,
Department of Enterprise Economics,
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas
E-mail: julia03091980gmail.com

FEATURES OF SOCIAL INNOVATIONS CLASSIFICATION IN PUBLIC SYSTEMS FOR PROVIDING PRECONDITIONS OF THEIR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Abstract

Introduction. The features of social innovations classification are investigated. It allows them to be identified among the whole set of innovations in the social sphere of public systems. The approach is based on the differentiation between the main features that are characteristic for the given type of innovation.

Purpose. The article aims to define the peculiarities of social innovations classification from a viewpoint of sustainable development for social and economic systems of different levels.

Results. The main features of social innovations classification in terms of sustainable development have been described. The differentiation of social innovations into "deterministic" and "veritable" considering the basic peculiarities of social and economic systems development has been suggested. It has been specified that deterministic social innovations relating to innovation-oriented social and economic systems arise as the positive

externals in the result of introducing technical, technological, economic, environmental and other innovations, thus, "veritable" social innovations are generated exceptionally for public development. The generation of such types of social innovation is characterized by the prospect of economic potential of the social and economic system.

Keywords: social innovation; deterministic innovation; veritable innovation; sustainable development; balanced development; social and economic system.

JEL classification: A13

Вступ

Визначальною рисою розвитку суспільних систем є трансформаційні зміни, які пов'язані (є прямим наслідком) з процесами генерування та впровадження інновацій. У сучасному суспільстві інновації виступають імперативом, який забезпечує сталий розвиток соціально-економічних систем. Зважаючи на актуальність впровадження моделі сталого розвитку вітчизняних суб'єктів господарювання (макро-, мезо-, мікро – рівень), а отже, підвищення уваги до екологічної та соціальної складових, доцільним є вивчення впливу соціальних та екологічних інновацій на розвиток суспільства.

Одним із напрямів такого дослідження виступатиме проблематика активізації процесів генерування, продукування і впровадження соціальних інновацій. У такому контексті основний акцент досліджень у сфері соціальної складової переноситься від загальних проблем її функціонування на конкретні проблеми, які стосуються процесів продукування соціальних інновацій, а також необхідності їх класифікації. Значна кількість наукових підходів, які сьогодні існують у сфері дослідження соціальних інновацій, а й подекуди їх методологічна неузгодженість та суперечливість отриманих результатів зумовили необхідність обґрунтування особливостей класифікації соціальних інновацій та їх систематизації за різними класифікаційними ознаками. Питання економічної сутності соціальних інновацій та особливостей їх класифікації виступають предметом наукових досліджень багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких А. В. Башарина, К. О. Ваннік, О. А. Грішнова, Н. В. Губська, Е. М. Забарна, С. Н. Калюгіна, В. Квасневський, Е. Е. Кучко, Н. Є. Летуновська, Г. Ю. Міщук, О. О. Набатова, О. І. Навроцький, Е. Н. Стрелина, І. В. Терон та ін. Однак аналіз публікацій свідчить, що деякі важливі аспекти проблеми і донині залишаються недостатньо опрацьованими.

Мета статті

Мета статті – теоретичне вивчення та наукове обґрунтування особливостей класифікації соціальних інновацій в контексті забезпечення передумов сталого розвитку суспільних систем (вітчизняних суб'єктів господарювання).

Виклад основного матеріалу дослідження

Забезпечення передумов сталого розвитку вітчизняних суб'єктів господарювання багато в чому залежить і від соціально орієнтованого розвитку, який ґрунтуватиметься на соціальних нормах, соціальних стандартах, соціальних гарантіях, соціальному підприємстві, соціальній відповідальності та соціальних інноваціях. Важливим етапом у дослідженні соціальних інновацій є їх класифікація за основними критеріальними ознаками. Це пояснюється ще й тим, що з появою «концепції сталого (збалансованого) розвитку», бачимо зростання уваги науковців до вивчення соціальних змін у суспільстві. Крім того, слід зазначити, що дослідження та класифікація соціальних інновацій дозволить ідентифікувати взаємозалежності між різними їх видами та сприятиме більш ефективному управлінню процесами їх генерування, продукування та впровадження в соціально-економічних системах різного рівня. Залежно від специфіки наукового напрямку для класифікації соціальних інновацій вчені використовують різні підходи, однак існують певні розходження думок, а саме: ототожнення класифікаційних ознак як категорії «інновації», так і категорії «соціальні інновації». Варто зазначити, що ситуація ускладнюється ще й тим, що «в Україні наразі немає детального моніторингу соціальних інновацій, що можна пояснити слабкою їх поширеністю» [1, с. 169], а отже, особливої уваги заслуговують питання практичного використання та впровадження соціальних інновацій, що детермінує необхідність їх класифікації.

Останнім часом щораз помітніше прослідковується акцентування уваги саме на соціальних інноваціях як елемента сприяння вирішенню проблем у соціальній складовій суспільних систем. Цей вид нововведень є невід'ємною складовою процесів, що пов'язані з модернізацією суспільства, соціальною роботою, соціальним інвестуванням, соціальним підприємством, соціальною відповідальністю та соціальними технологіями. Особливо широко це поняття використовується у сфері освіти. Також дуже часто соціальні інновації асоціюють з процесами економічного, соціального та культурного розвитку, задоволенням суспільних потреб, поліпшенням організації соціальної роботи, підвищенням її ефективності та якості, зміною статусу професії в суспільстві та зміною рівня моральності самого суспільства.

Варто наголосити на взаємозалежностях соціальних інновацій від культурних традицій та просторово-часових особливостей соціально-економічного розвитку того чи іншого регіону (країни), де вони впроваджуються. Іноді розкриття потенціалу соціальної інновації може проявитися тільки при зміні суспільно-географічного становища регіону. Соціальні інновації можуть виступати однією з найголовніших детермінант реалізації стратегічних перспектив сталого розвитку соціально-економічних систем, а також досягнення гармонійного та збалансованого відтворення соціальних цінностей та соціального капіталу та їх раціонального використання.

У такому контексті актуальними є дослідження класифікації соціальних інновацій з позиції забезпечення передумов збалансованого (сталого) розвитку соціально-економічних систем, незалежно від їх масштабу (рівня).

Значну різноманітність підходів до визначення і класифікації соціальних інновацій пов'язують з їх багатоплановістю [2, с. 61]. На практиці, досить важко виокремити «самостійну» соціальну інновацію, крім того, труднощі можуть виникати і в ідентифікуванні певної технологічної інновації, яка матиме значні соціальні наслідки. Кількісна та якісна величина позитивних соціальних екстерналій технологічної інновації може перевищувати її економічний ефект. Польський науковець В. Квасневський зазначає, що «навіть, якщо і є «чисті» технічні інновації, однак вони завжди мають соціальний вплив, тобто такі інновації, як правило, спричиняють значний вплив на спосіб життя суспільства в цілому». Автор стверджує, що такі інновації як лампочка, автомобіль, літак, телебачення та радіо насамперед були технічними, однак вони радикально змінили спосіб життя суспільства [3, ст. 2]. Підсумовуючи вищенаведене твердження, варто сказати про переосмислення системи цінностей суспільством, а саме: прийняття технічних (технологічних) змін, які детермінували якісний розвиток соціально-економічної системи, змінюючи при цьому її парадигму.

Поділяє цю думку і науковець Набатова О. О., зазначаючи, що такий поділ (технологічні і соціальні інновації) є досить умовним через розмитість меж цих категорій, наводячи при цьому приклад, описаний американським журналістом Т. Фридманом. Аналізуючи у своєму дослідженні наслідки наведеної інновації (аутсорсинг), Набатова О. О. стверджує, що поява більш дешевої і не менш кваліфікованої робочої сили, заощадження часу, зменшення потоків імміграції, можливість зосередитися на більш творчих завданнях для американців і європейців та можливість отримати перспективну роботу, не зазнаючи труднощів трудової еміграції і розриву зі своєю культурою, для індійців є насамперед соціальною інновацією, а не технологічною [2, с. 60].

Крім того, існує підхід, у якому до класифікації соціальних інновацій відносять економічні та правові інновації: соціальні інновації містять: економічні (нові методи оцінки праці, стимулювання, мотивація та ін.), організаційно управлінські (форми організації праці, методи вироблення рішень і контроль за виконанням та ін.), правові та педагогічні інновації, інновації людської діяльності (зміна внутрішньокolleктивних відносин, вирішення конфліктів, розвиток нових форм соціального забезпечення та ін.).

Автори Губська Н. В. та Стреліна Є. Н. пропонують схожу класифікацію соціальних інновацій:

з огляду на поняття рівня і обсягу соціальних нововведень:

- інновації глобального характеру, спрямовані на вирішення загальнолюдських проблем;
- регіональні і локальні, що представляють більш вузькі інтереси регіонального та місцевого значення;

за сферами суспільного життя виділяють інновації:

- соціальні, політичні, економічні, інновації в культурно-духовній сфері, інновації в соціальних структурах та інститутах;

за масштабом використання розрізняють:

- поодинокі соціальні інновації, які здійснюються на одному об'єкті;
- дифузні, поширювані на багато об'єктів;

відповідно до структури соціальної сфери загалом, компонентами якої є освіта, управління, зайнятість населення, пенсійне забезпечення, культура, спорт, здоров'я людей і т.д., можна виокремити такі види соціальних інновацій:

- педагогічні, освітні, правові, управлінські і т. д [4, с. 70, 71].

Варто зазначити, що соціальні інновації проявляють себе на різних рівнях соціально-економічних систем (мікро-, мезо-, макро-), однак впровадження їх на рівні підприємства враховуватиме не тільки економічні та комерційні інтереси, а й зумовлюватиме необхідність переосмислення якісних параметрів функціонування підприємства та його подальшого розвитку. Посилення значущості соціальних інновацій на підприємстві характеризуватиме так званий «нефінансовий аспект» його розвитку, стратегічну перспективу «соціально відповідальних відносин», сприятиме більш (професійному) якісному «узгодженню ініціатив», оскільки на «практиці» досить часто виникають труднощі, які пов'язані із впровадженням змін, ініційованих вищим керівництвом, і сприйняттям цих змін безпосередніми виконавцями.

Варто звернути увагу на класифікацію соціальних інновацій науковця Кучко Е. Е., яка у своєму дослідженні зазначає, що соціальні інновації відносяться до групи багатокритеріальних. Відповідно соціальні інновації класифікуються:

- за галуззю застосування (інновації у сфері освіти, охорони здоров'я, культури тощо);
- за масштабом розробки та реалізації (регіональні, муніципальні, національні);
- за специфікою змін (еволюційні, революційні);
- за цільовою орієнтацією (мотиваційні, функціональні, структурні, процесуальні);
- за джерелом (внутрішні, зовнішні);
- за суб'єктом (індивідуальні, колективні, корпоративні);
- за характером реалізації (пілотажні, дифузні);
- за ступенем охоплення суспільства (ті які здійснюються на рівні особистості, соціальної групи і суспільства загалом);
- за відношенням до інших видів (супутні, направляючі);
- за ставленням суспільства до інновації (позитивні, негативні, індивергентні);
- за ступенем інтенсивності («бум», рівномірні, слабкі);
- за темпами здійснення (швидкі, уповільнені, згасаючі, наростаючі, рівномірні, стрибкоподібні);
- за результативністю (ефективні, неефективні) [5, с. 31].

Представники вищенаведених класифікацій соціальних інновацій використали деталізований підхід, який дає можливість дівіше визначити прикладний характер впровадження нововведень у соціальній сфері. Однак, на нашу думку, це може ускладнити їх ідентифікацію. Переважна більшість класифікаційних ознак «соціальних інновацій» є дуже подібною до класифікаційних ознак «інновацій». Дуже часто при класифікації соціальних інновацій науковці «роздрібнюють» ознаки для відображення специфіки особистого дослідження. У такому контексті кількість класифікованих соціальних інновацій постійно зростатиме, видозмінюючись за ознаками, та характеризуючи в основному нові сфери їх поширення. На нашу думку, при розробленні класифікатора соціальних інновацій особливу увагу слід зосереджувати на ідентифікації наявних у суспільстві соціальних інновацій (мікро-, мезо-, макрорівня) відповідним класифікаційним характеристикам, а не роздрібнювати їх залежно від сфери поширення.

Також не зовсім зрозумілим є класифікування соціальних інновацій за ознаками, до яких відносять негативні; індивергентні та неефективні соціальні інновації. На нашу думку така класифікація є доцільною для «соціальних нововведень» (новацій), оскільки принципово відмінністю між «соціальними нововведеннями» та «соціальними інноваціями» є «ступінь» або «рівень» соціальних трансформацій у суспільній системі (чи самої системи, тобто розвиток системи — зміна парадигми системи). Таким чином соціальні інновації не можуть бути негативними, індивергентними та неефективними інноваціями апріорі, тому що суспільство просто не сприйматиме їх, тобто не відбудеться етап переходу (поширення соціальної інновації) від нововведення до інновації, що позиціюватиме їх згідно з наведеною класифікацією як «соціальні нововведення». Як бачимо, обидві окреслені вище класифікації соціальних інновацій є доволі подібними і деталізованими.

Проведений аналіз наукових підходів щодо класифікації соціальних інновацій дозволяє зробити припущення про надмірне узагальнення або деталізацію наведених вище класифікаційних ознак. Як було вже нами зазначено, проблемним питанням виступає розподіл та ідентифікація існуючих у суспільстві інновацій за конкретними класифікаційними ознаками. Це пов'язано із багатоплановістю проявів соціальних інновацій та тісним взаємозв'язком з економічними, технічними і екологічними інноваціями. У такому контексті постає питання виокремлення «чистих» або «первинних» соціальних інновацій та «похідних» або «детермінованих» соціальних інновацій. Незалежно від сфери поширення та масштабів прояву соціальних інновацій, (економічна, соціально-економічна система будь-якого рівня (мікро-, мезо-, макро-, виробничі відносини, продуктивні сили і т. д.) деталізацію можна проводити за різними напрямками та багатокритеріальністю (це залежатиме від специфіки дослідження), незмінними залишаються соціальні інновації, які можна охарактеризувати як «чисті» (або «первинні») та «похідні» (або «детерміновані») соціальні інновації. При цьому, так звані «чисті соціальні інновації» — це соціальні інновації, які були створені у соціальній сфері і для соціальної сфери. Інакше кажучи, «чисті» соціальні інновації — це соціальні інновації, які генерувалися, продукувалися, впроваджувалися і поширювалися винятково у соціальній сфері. Очевидно, що такі інновації не спрямовані першочергово (безпосередньо) на отримання економічної вигоди від їх упровадження (тобто вони мають нефінансовий характер)

«Похідні соціальні інновації» — це соціальні інновації, які виникають у соціальній сфері в результаті успішного впровадження «економічних інновацій». Такі інновації можна вважати своєрідними позитивними соціальними екстерналіями, що виникають у результаті успішного впровадження інновацій в економічній сфері — технічних, технологічних, інформаційних, фінансових та інших видів інновацій.

На нашу думку, «похідні соціальні інновації» слід поділити на дві категорії:

-
- до першої категорії відносяться технічні і технологічні інновації (літак, лампочка, комп'ютер), які здійснюють значний соціальний вплив на життя суспільства, однак зорієнтовані на отримання прибутку;
 - до другої категорії відносяться інновації, які не спрямовані насамперед на отримання прибутку, метою таких інновацій є подолання певної проблеми у суспільстві. Такі інновації, як правило, враховують екологічні наслідки (соціальний бізнес) та у процесі свого функціонування можуть бути фінансово самодостатніми.

На сучасному етапі існування суспільства відповідно до концепції сталого розвитку пріоритетом при генеруванні економічних, технічних та технологічних інновацій є врахування не тільки економічного ефекту, але й соціальних та екологічних наслідків таких інновацій. Продукування і поширення економічно вигідних технічних або технологічних інновацій, які орієнтовані на збільшення прибутку не має змісту, якщо при цьому утворюватимуться негативні соціальні та екологічні наслідки. У співвідношенні між «економічно вигідними інноваціями» (зорієнтовані на досягнення прибутку, мінімізацію витрат) та «екосоціоекономічними інноваціями» (враховують екологічні та соціальні наслідки економічно вигідних інновацій) останні повинні переважати, оскільки ціна майбутніх поколінь за прибутковість сьогоднішніх економічно ефективних інновацій може виявитися занадто високою.

Наведені вище класифікаційні характеристики соціальних інновацій, на нашу думку, варто доповнити ознаками:

- ✓ *інтенсивності інноваційних змін у суспільстві:*
 - соціальні інновації, які виникли природнім чином (історично, демографічно, етнічно) у процесі еволюції суспільства;
 - ініційовані радикальні соціальні інновації;
- ✓ *сприйняттю у суспільстві:*
 - соціальні інновації, які швидко поширюються;
 - соціальні інновації, які повільно поширюються.
- ✓ *рівні систем:*
 - світові;
 - регіональні;
 - локальні.

Виокремлені нами класифікаційні ознаки соціальних інновацій, на нашу думку, доповнюють основні (базові) ідентифікаційні ознаки соціальних інновацій. Щодо розгляду соціальних інновацій у контексті соціальної складової, то вияви таких інновацій та нововведень можуть охоплювати усі сфери діяльності суспільства, залежно від рівня його розвитку. При цьому варто зазначити, що формування класифікаційних ознак шляхом надмірного розширення існуючих класифікацій новими сферами вияву принципово не змінить сутність поняття «соціальної інновації», проте може ускладнювати їх ідентифікацію, оскільки одна і та ж сама соціальна інновація може проявлятися у різних сферах.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Таким чином, вищевикладений матеріал дозволяє зробити наступні висновки:

- можливість якісного соціального забезпечення соціально-економічної системи багато в чому залежить від її економічного потенціалу. Наявність останнього є необхідною умовою, яка формує середовище для соціального та екологічного розвитку. Соціальні інновації виступають одним із напрямів розвитку соціального потенціалу такого типу систем. У контексті нашого дослідження, а саме з точки зору збалансованого розвитку соціально-економічної системи, нами запропоновано класифікаційні ознаки, які, на нашу думку, якісно вирізнятимуть саме соціальні інновації серед інших;
- проведений аналіз дозволив виокремити дві різні позиції у підходах науковців: «узагальнений» підхід та «деталізований»; відповідно перший підхід не відображає характерні особливості соціальних інновацій. Щодо другого підходу, то в прикладному аспекті досить важко виокремити соціальну інновацію відповідно до такого деталізованого теоретичного означення класифікаційних ознак, такий поділ є досить умовним, з точки зору притаманності двох класифікаційних ознак одній соціальній інновації;
- наведена нами класифікація соціальних інновацій зосереджена на економічному та соціальному потенціалі соціально-економічної системи. Запропоновано поділ соціальних інновацій на «детерміновані» та «чисті» та враховано базові особливості розвитку таких систем. Ця класифікація може бути доповнена видовою характеристикою вищезначених класифікаційних ознак:
 - детерміновані соціальні інновації в контексті нашого дослідження стосовно до інноваційно орієнтованих соціально-економічних систем виникають як позитивні екстерналиї в результаті впровадження техніко-технологічних, економічних, екологічних та інших інновацій. Щодо «чистих» соціальних інновацій, то такий тип соціальних інновацій вирізняє їх від інших нововведень

безпосереднім відношенням до суспільного розвитку. Такий підхід, на нашу думку, не обтяжений надмірними деталізаціями, які надто «розпорошують» цілісність самого поняття соціальної інновації. Генерування такого типу соціальних інновацій характеризується перспективністю економічного потенціалу соціально-економічної системи.

Список літератури

1. Грішнова, О. А. Соціальні інновації у трудовій сфері: сутність, види, особливості реалізації в Україні / О. А. Грішнова, Г. Ю. Міщук // Демографія та соціальна економіка. – 2013. – С. 167-178. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/dse_2013_2_18.pdf.
2. Набатова, О. О. Соціальні інновації: поняття, види, суб'єкти [Електронний ресурс] / О.О. Набатова. – Режим доступу: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/02/3-58-66.pdf>.
3. Kwasnicki, W. Innowacje społeczne – nowy paradygmat czy kolejny etap w rozwoju kreatywności człowieka [Електронний ресурс] / W. Kwasnicki. – Режим доступу: https://mpa.ub.uni-muenchen.de/62419/1/Mpra_paper_62419.pdf.
4. Губская, Н. В. Социальные инновации в условиях экономического кризиса [Электронный ресурс]: / Н. В. Губская, Е. Н. Стрелина. – Режим доступу: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:DPjgMXp9b-cj:jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/download/901/918+&cd=1&hl=uk&ct=clnk&gl=ua>.
5. Кучко, Е. Е. Социальные инновации: подходы к определению и классификации / Е. Е. Кучко // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. — № 941. — 2011. – С. 27-33.

References

1. Hrishnova, O. A. & Mishchuk, H. Yu. (2013). Sotsial'ni innovatsiyi u trudoviy sferi: sutnist', vydy, osoblyvosti realizatsiyi v Ukraini. *Demohrafiya ta sotsial'na ekonomika*, 2 (20). Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/dse_2013_2_18.pdf.
2. Nabatova, O. O. (2011). *Sotsial'ni innovatsiyi: ponyattya, vydy, sub"yekty*, 6. Retrieved from: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/02/3-58-66.pdf>.
3. Kwasnicki, W. *Innowacje społeczne – nowy paradygmat czy kolejny etap w rozwoju kreatywności człowieka?*, 12. Retrieved from: https://mpa.ub.uni-muenchen.de/62419/1/Mpra_paper_62419.pdf.
4. Hubskaaya, N. V. & Strelyna E. N. (2014). *Sotsyal'nye ynnovatsyy v uslovyakh ékonomycheskoho kryzysa*. – Retrieved from: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:DPjgMXp9b-cj:jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/download/901/918+&cd=1&hl=uk&ct=clnk&gl=ua>.
5. Kuchko, E. E. (2011). Sotsyal'nye innovatsii: podkhody k opredeleniyu i klassifikatsii. *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho universytetu imeni V. N. Karazina*. Seriya: Sotsiolohichni doslidzhennya suchasnoho suspil'stva: metodolohiya, teoriya, metody, 941, 27-33.

Стаття надійшла до редакції 16.03.2018 р.